

AGDER LAGMANNSRETT

Årsmelding 2022

Innhold

Ny (og gammel) førstelagmann har ordet	2
Agder lagdømme	2
Organisasjon og bemanning	3
Digitalt rettsliv	6
Kompetanse, HMS og det sosiale liv	6
Vitnestøtter og rettsbetjenter	8
Økonomi	9
Hovedtrekk for saksavviklingen i 2022.....	9
Noen saker gjennom året	11
Ankesaker fra jordskifterettene	15

Ny (og gammel) førstelagmann har ordet

Vårsolen skinner på Sørlandet, og sakte men sikkert kommer svaberg, grøftekanter og tørr asfalt til syne igjen.

Året 2022 har vært preget av god saksavvikling, utskiftning i domstolledelsen, fagseminar på Engø gård og igjen vanlige hverdager i domstolen. Pandemien er over, pleksiglassene er borte og sakene avvikles nesten som før. Bruken av videolink, digitale dokumenter og møter på teams er kommet for å bli – og preger saksavviklingen i langt større grad enn tidligere.

Agder lagmannsrett er fortsatt en reisende domstol. Som ankedomstol for tingrettene i begge Agderfylkene, Vestfold og Telemark setter domstolen rett fra Farsund i vest til Horten i øst, med faste rettssteder i Kristiansand, Arendal, Skien og Tønsberg. I 2022 ble over 60 % av sakene våre avviklet utenfor hovedsetet i Skien. Våre 23 dommere tilbringer et betydelig antall døgn på reise, og kjører flere tusen kilometer fra Morgedal, via Lister, Kristiansand, Arendal, Skien, Tønsberg og Horten.

Den største begivenhet i året som gikk er kanskje skifte av domstolleder. Endringen kom sent på året, men likevel i tide til at ny førstelagmann kom vel i hus før julefreden senket seg. Etter mer enn 15 år som førstelagmann valgte Dag Bugge Nordén å «slippe seg ned» og bli vanlig lagdommer den 15. november 2022. Valget ble tatt etter grundige overveielser, og med relativt lett hjerte. Nordén har vært en markant, uredt og meget faglig dyktig domstolleder. Han har ledet domstolen gjennom trange budsjetter, økende grad av digitalisering og til slutt en pandemi. Han har satt varige spor. Her på huset er han fortsatt «vår egen Dag» som går på ski til kontoret når føret er bra, og som aldri er redd for å tale «Roma midt imot», det være seg Domstoladministrasjonen, Høyesterett eller stridbare advokater. Vi gleder oss over å beholde han som en faglig ener, omtenksom kollega og god venn.

Når det er sagt, går hverdagen videre her hos oss. Ny førstelagmann er på plass, og jeg skal gjøre alt jeg kan for å videreføre Dags gode arbeid. Sammen med ledergruppen, og alle medarbeidere, skal jeg gjøre det som er nødvendig for å utvikle Agder lagmannsrett, og lede domstolen videre i riktig retning. Agder lagmannsrett skal fortsatt være en attraktiv arbeidsplass med meget høy kvalitet i alle ledd.

Jeg gleder meg til å ta fatt!

Skien, 1. mars 2023

Guro Vale Kvavik

førstelagmann

Takk for meg

For den som befinner seg på toppen, er det nærliggende å tenke at neste skritt må bli begynnelsen på en nedtur. Men jeg opplever det ikke som noen nedtur å ta to skritt ned for å fullføre de siste fem årene av karrieren som lagdommer. Det er en glimrende jobb jeg hadde i 14 år i Hålogaland fra 1990 til 1998 og deretter i Agder fra 1998 til 2004. Det er hyggelig av DA (litt ros skal de ha) å tilby dem som har fylt 60 år og fungert som ledere i 10 år å kunne «slippe seg ned» som det kalles, men beholde lønnen. Etter nærmere 15 år og fylte 65 i høst, er det ikke for tidlig å slippe taket og la yngre og ikke minst mer entusiastisk digitale krefter overta. Det er best å slutte før ledestjernen slukner og flere forhåpentligvis blir lei seg enn de som blir glade.

DA forsøkte for noen år siden å innføre en ordning med åremål for domstolledere i seks år med adgang til fornyelse én gang, men det ble nedkjempet av domstollederne som uforenlig med vår uavhengighet som dommere. Men jeg har sans for lagtempoprinsippet hvor dommerne veksler om å gå foran og trekke lasset en stund. Selv har jeg alltid følt meg som dommer først og fremst og betraktet alle andre verv litt respektløst som sidegjøremål. Det strider moderne teorier om lederrollen og ville slett ikke gått uten støtten fra lojale og dyktige medarbeideren i alle ledd som har bidratt til å holde humøret oppe gjennom til delt utfordrende tider. Det er ting jeg kommer til å savne, først og fremst det alltid inspirerende samarbeidet og samhandlingen vi har hatt i ledergruppen vår i alle år med kollegene i de andre lagmannsrettene. Men når likevel vekten av alt jeg er glad for å slippe er kommet til å veie tyngre på vektskålene alt jeg kommer til å savne, er det lurt å ta konsekvensene av det.

Og aldri har jeg vært gladere enn da jeg nettopp så det nye påfunnet fra Innstillingsrådet for dommere: Nå skal domstollederen starte intervjuet med følgende artige liten ouverture etter følgende oppskrift:

Det beste ville være å ha en video om livet i den aktuelle domstol. Men der dette ikke er aktuelt, foreslår vi at domstolleder bruker en kort PP presentasjon av egen domstol. Det er ønskelig med en ledig presentasjon, gjerne med bruk av illustrerende bilder og grafikk, og gjerne med en humoristiske vri der det passer.

Jeg ønsker Guro lykke til i sikker forvisning om at vi er i trygge hender og er tilfredse med å ha rekruttert en leder fra egne rekker.

Dag Bugge Nordén har flyttet ut av førstelagmannskontoret. Her fra befaring på Møgster i Austevoll kommune.

Agder lagdømme

Tinghuset i Gjerpensgate 16, Skien.

Agder lagmannsrett er ankeinstansen i Agder lagdømme og er den tredje største av de seks lagmannsrettene i Norge med sine 34 ansatte. Lagdømmet dekker lagsognene Agder, Vestfold og Telemark.

Agder lagdømme er nå ankeinstans for følgende tingretter og jordskifteretter:

Tingretter:

- Vestfold tingrett
- Telemark tingrett
- Agder tingrett

Jordskifteretter:

- Vestfold jordskifterett
- Telemark jordskifterett
- Agder jordskifterett

Rettsstedene i Agder lagdømme

Lagmannsretten har sitt hovedsete i tinghuset i Skien, der alle ansatte har sin faste arbeidsplass. Telemark tingrett har også sine lokaler her. I tillegg har lagmannsretten sine egne rettslokaler i tinghusene i Tønsberg, Arendal og Kristiansand.

De fleste ankeforhandlingene blir holdt i lagmannsrettens rettssaler i ett av tinghusene i lagdømmet, men dersom det er behov av hensyn til befaringsel., kan det også settes rett andre steder.

Som ett av innsparingstiltakene de siste årene, holdes det nå flere ankeforhandlinger i lokalene i Skien.

Tinghuset i Husvikveien 167, Tønsberg.

I 2020 ble det fastsatt at det skal bygges nytt tinghus i Tønsberg. Det nye tinghuset skal være felles for Vestfold tingrett, Vestfold jordskifterett og Agder lagmannsrett. Dato for ferdigstilling er ennå ikke fastsatt.

Tinghuset i Blødekjær 3, Arendal.

Tinghuset i Anton Jenssensgate 9, Kristiansand.

Agder lagdømme med de tre rettskretsene Agder, Telemark og Vestfold.. Tingrettene i Vestfold ble sammenslått til én rettskrets allerede i 2019. Tingrettene i Agder og Telemark fikk ny organisering ved domstolsreformen i 2021. Rettsstedene er opprettholdt, men ledelsen er nå lokalisert til Kristiansand og Skien, i tillegg til Tønsberg i Vestfold.

Organisasjon og bemanning

Agder lagmannsrett ledes av en førstelagmann. Sammen med to lagmenn og administrasjonssjefen utgjør de ledergruppen.

Lagmannsretten har per 31.12.2022 tildelt 36,5 årsverk fordelt på en førstelagmann, to lagmenn, 19,5 faste lagdommerembeter, en jordskifte-lagdommer, en administrasjonssjef, en jordskifte-utreder og 11 saksbehandlerstillinger.

Lagmannsretten har i tillegg benyttet 12 ekstraordinære lagdommere i 2022. Ekstraordinære dommere er pensjonerte jurister, fortrinnsvis dommere, som kan tilkalles til den enkelte sak.

Ledelse

Førstelagmann Dag Bugge Nordén fratrådte 15.11.22

Førstelagmann Guro Vale Kvavik tiltrådte 15.11.22

Lagmann Tone Kleven

Lagmann Guro Vale Kvavik fratrådte 15.11.22

Administrasjonssjef Mette Aasland

Lagdommere

Mette Ackenhausen
Hanne Helle Arnesen (pensjonert fra 01.09.2022)
Ingeborg Fogt Bergby
Andreas Skoe Cederkvist
Atle Degrè
Odd Douzette
Rune Bård Hansen
Erik N. Holth
Knut Kolloen
Øistein Langbakk
Arne Lyng
Helge Nilsen
Jan Morten Olsen (pensjonert fra 01.08.2022)
Sølve Myrland Rønningen
Kristine Schilling
Nils Ole Simonsen (pensjonert fra 01.02.22)
Maria Torvund
Sile Stenvik
Beate Storesund Bolt
Espen Ødegaard

Konstituerte lagdommere i løpet av året

Gisle Alexander Johnson 01.02.22 – 30.06.22
Jon Ceccaroli Syvertsen 01.02.22 – 31.12.22

Jordskiftelagdommer

Erik Nord

Konstituerte jordskiftelagdommere i løpet av året

Ranveig Finnanger f.o.m. 10.03.21 – 27.01.22
Liv Oddveig Nergaard f.o.m. 01.09.20 – 06.02.22

Jordskifteutredere

Linnea Haave Rønholt

Ekstraordinære lagdommere

Lagdommer Rune Jensen
Tingrettsdommer Geir Thowsen Tonning
Tingrettsdommer Ole Gustav Søvde
Lagdommer Anders Bahr
Lagdommer Paal Christian Aartun
Sorenskriver Dag Ragnar Carlstedt
Sorenskriver Randi Carlstedt
Lagdommer Karl Einar Knudsen
Lagdommer Nils Ole Simonsen
Tingrettsdommer Marit Høye Thorvaldsen
Lagdommer Hanne Helle Arnesen
Lagdommer Jan Morten Olsen

IKT-rådgiver

Thomas Isaksen fratrådte 22.07.22
Kim André Johnsen tiltrådte 01.10.22

Saksbehandlere

Liv Berit Hanssen
Anne Lene Grini Kvam
Bente Nerli Myhra
Ellen K. Siljan Nyhus
Siv A. Strømodden
Lisbeth Røra Stulen
Kristin Unneberg Tangvald
Heidi Viken
Nina Sem
Anne Marthe Haugen

Rettsbetjenter

Ved tinghuset i Skien

Liv Skonseng
Marit Normann

Ved tinghuset i Tønsberg

Hallgeir Bækken
Dag Hagerup Andersen

Ved tinghuset i Arendal

Harald Ivar Emanuelsen
Trond Langeland

Ved tinghuset i Kristiansand

Paul Magne Lunde
Dag Tallaksen
Per Andor Vangen

Ny medarbeider

Kim André Johnsen

Kim André Johnsen begynte i Agder lagmannsrett i oktober 2022. Han har tidligere vært IKT-konsulent hos Nasjonal sikkerhetsmyndighet, samt har jobbet som utvikler i

Visma i tre år. Med en bachelor innenfor IT-systemer og tidligere jobberfaring, har han bred kunnskap om alt IT-relatert. På fritiden liker han å holde seg aktiv, ofte på treningssenter eller sporter som volleyball og squash. Tiden han ikke bruker til trening, blir ofte brukt til data-relatert hobby. Han bor for tiden i Porsgrunn sentrum, men er hyppig på jakt etter kjøp av bolig. Så fort renten roer seg..

Agder lagmannsrett ønsker vår nye medarbeider velkommen!

Medarbeidere som har sluttet i løpet av året

Hanne Helle Arnesen

Hanne Helle Arnesen ble utnevnt til lagdommer i Agder 5. mars 2004. Etter embetseksamen i 1986 startet hun karrieren i Justisdepartementet og jobbet i Sivilavdelingen, juridisk seksjon. Deretter var hun dommerfullmektig

i Larvik. Før hun begynte i lagmannsretten, var hun advokat i 12 år – de siste årene i egen praksis i kontorfellesskap i Skien. Hun var varamedlem i Gjenopptakelseskommisjonen i 6 år (fra 2016-2022).

I lagmannsretten er det en ordning som innebærer at dommere som går av med pensjon kan la seg konstituere for inntil to år om gangen som såkalte ekstraordinære lagdommere. Hanne fortsetter hos oss som ekstraordinær lagdommer.

Jan Morten Olsen

Jan Morten Olsen ble utnevnt til lagdommer i Agder 14. mars 2003. Etter embetseksamen i 1977 var han dommerfullmektig i Tana og Varanger herredsrett før han begynte i praksis som advokat. De siste 13 årene før han kom til

lagmannsretten, var han advokat og partner i advokatfirmaet Tofte & Co i Kristiansand. I 2008-2009 gjorde Jan Morten tjeneste i Justisdepartements ressursgruppe for rettsreform (Styrkebrønnen) og hadde oppdrag i Afghanistan og Aserbajdsjan.

Også Jan Morten fortsetter som ekstraordinær lagdommer i Agder.

Nils Ole Simonsen

Nils Ole Simonsen ble utnevnt til lagdommer i Agder 24. februar 1995. Etter embetseksamen i 1976 var han førstesekretær i Utenriksdepartementet og deretter politifullmektig i Follo, dommerfullmektig ved Sunnfjord herredsrett og advokat i ni år, blant annet som advokat og forhandlingsleder i Norges

Rederiforbund. Han startet sin lange karriere som dommer som sorenskriver ved Lier, Røyken og Hurum herredsrett i 1989. I 1991 til 1995 var han avdelingsleder og dommer i Oslo byrett, før han kom til Agder lagmannsrett i 1995. I 1997 til 1999 hadde han konstitusjon som lagdommer i Borgarting lagmannsrett, før han 1. januar 1999 vendte tilbake til Agder.

Også Nils fortsetter som ekstraordinær lagdommer i Agder og er i tillegg konstituert som ekstraordinær lagdommer i Borgarting lagmannsrett.

Thomas Isaksen begynte ved lagmannsretten som IKT-rådgiver 1. august 2017. Da kom han fra en stilling ved Canon business Center Vestfold-Telemark AS. Thomas var vår først ansatte IKT-rådgiver og hadde verdifull erfaring i forhold til

domstolens utvikling med økende digitalisering av saksbehandlingen i årene som fulgte. Ikke minst var hans kunnskaper viktig for å få saksbehandlingen til å fungere under korona-pandemien i årene 2020-2021. Det var en bratt digital læringskurve for mange av våre ansatte, som Thomas bisto med god opplæring og veiledning. Alle fikk god hjelp til små og store tekniske utfordringer. Nå venter nye oppgaver for Thomas i stilling ved Statens Vegvesen. Han sluttet ved lagmannsretten 22. juli 2022 og vi ønsker ham lykke til.

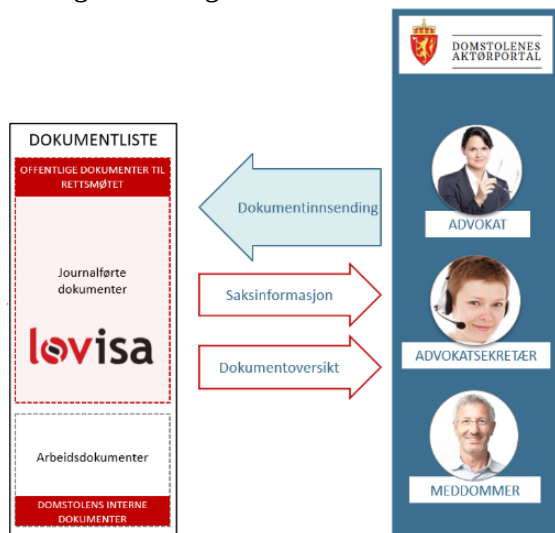
Fra Treungen i Nissedal.

Digitalt rettsliv

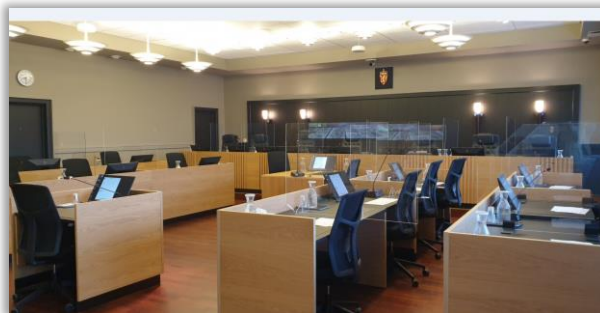
Agder lagmannsrett har, som de øvrige domstolene i landet, de siste årene fokusert på å øke bruken av digitale verktøy for å forenkle arbeidsprosesser og redusere saksbehandlingstiden. Man kan trygt konkludere med at korona-pandemien har gitt den digitale utviklingen i hele domstols-Norge en real «boost»! Uten de tekniske mulighetene til saksbehandling hadde man ikke klart å holde saksavviklingen på tilsvarende nivå som man faktisk har klart gjennom pandemien. Det har de siste årene vært en stor satsing på utvikling av tekniske løsninger og bedre utstyr, både fra bevilgende myndigheter og ved domstolenes egne prioriteringer. Dette medførte en stadig bedre digital hverdag for lagmannsretten også i 2022.

Domstolenes satsing *Digitalt rettsliv* er et tverrfaglig samarbeidsprosjekt som har til hensikt å modernisere og digitalisere rettsprosessen. Her legges det vekt på samspillet mellom mennesker, teknologi og arbeidsprosesser. Digitaliseringsarbeidet i domstolene finansieres i stor grad gjennom bevilgninger over Statsbudsjettet, noe som i stor grad styrer hvilke digitaliseringsområder som skal prioriteres. Ut over dette gjøres det prioriteringer i samarbeid med *Domstolenes digitaliseringsråd*, som består av brukere både innenfor og utenfor domstolene.

Målet er at alt arbeid med rettssakene skal bli digitalt; mottak av sak, forberedelse, gjennomføring av rettsmøte, avslutning og etterarbeid. Digitale arbeidsmåter skal foregå både i intern saksbehandling, i rettsmøtene og i kommunikasjonen med aktørene i saken. Det er fortsatt en del arbeid som gjenstår før vi kan si at målet er nådd, men det er stadig forbedringer.

Samtlige av lagmannsrettens rettssaler er nå hel-digitale, selv om kvaliteten på utstyret fortsatt varierer. I løpet av 2022 ble det gjort forbedringer av det digitale utstyret i rettssal 4 og 5 i Kristiansand.

Rettssal 1 i Skien tinghus er en av lagmannsrettens heldigitale rettssaler.

Mange av sakene i løpet av året ble gjennomført ved hjelp av vitneavhør mv. på videolink og både dommerne og publikum har etter hvert blitt godt kjent med den nye digitale tidsalderen i rettssalene.

Kompetanse, HMS og det sosiale liv

Kompetanse

For å sikre løpende etterutdanning av dommerne, har Domstoladministrasjonen en studiepermisjonsordning. Denne gir dommerne, i en periode på en måned hvert fjerde år, anledning til å fordype seg i bestemte fagtema som man ellers ikke har anledning til i en travel hverdag. Seks av lagdommerne benyttet dette i løpet av 2022.

Lagdommer Andreas Skoe Cederkvist benyttet studiepermisjonen til å gjennomføre en kvantitativ populasjonsstudie om ledelse i domstolene. Spørreundersøkelsen, som er sendt ut til samtlige dommere i ting- og lagmannsrettene, utgjør det empiriske grunnlaget for forskningsprosjektet «Domstolledelse og dens innvirkning på dommeres jobbengasjement, arbeidsprestasjoner og uavhengighet».

Forskningsprosjektets formål er å kartlegge hvilke sammenhenger det er mellom domstollederens relasjonskompetanse og resultatkompetanse og dommerens oppfatning av eget jobbengasjement, egen arbeidsprestasjon og uavhengighet. Målsettingen med prosjektet er å kunne trekke slutninger om sammenhenger som kan indikere hva en domstolleder bør være seg bevisst i ledelsen av dommere.

Blant spørsmålene prosjektet har sett nærmere på er:

- Hvor utbredt er lederatferd som representerer relasjonskompetanse og resultatkompetanse blant ledere i norske domstoler?
- Hvilken sammenheng er det mellom utvist lederkompetanse og dommeres oppfatning av sitt personlige engasjement i jobben, egen arbeidsprestasjon og opplevd uavhengighet i sitt dømmende virke?
- Påvirkes sammenhenger mellom lederatferd og dommeres oppfatning av egen arbeidssituasjon av bakenforliggende faktorer som alder, kjønn, dommeransienhet, instans man arbeider i, størrelsen på domstolen eller om man har kontorsted samme sted som sin leder?

Prosjektet er Cederkvist sitt avsluttende arbeid for graden Master i styring og ledelse ved OsloMet – Storbyuniversitet.

340 dommere og domstolledere hadde besvart undersøkelsen da fristen gikk ut. Dette utgjør noe under halvparten av alle landets dommere i de alminnelige domstoler.

Prosjektet er meldt og godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD) og har fått tilslutning fra kompetansekomiteen for dømmende funksjoner i Domstoladministrasjonen.

Lagmann Tone Kleven brukte studiepermisjonen til å lære mer om EØS-rett. Dette er et aktuelt rettsfelt. Det er omfattende, og tiden som var til rådighet ble benyttet til selvstudium av litteratur for et overblikk over EØS-rettens betydning i norsk rett på ulike rettsområder, og hvilke EØS-rettslige skranker lovgiver og forvaltningen må forholde seg til.

Lagdommer Kristine Schilling fordypet seg i litteraturen «Datakriminalitet» av Sunde og «Thinking, fast and slow» av Kahnemann. Diverse arbeid i forbindelse med engasjement i to utenlandsprosjekter i regi av DA, i henholdsvis Bosnia-Hercegovina og Romania.

Sommerseminar Engø gård

Årets sommerseminar ble avholdt på Engø gård på idylliske Tjøme 23. – 24. mai 2022. Seminaret

startet med foredrag om egensikkerhet på sosiale medier av Espen Husby, som er sikkerhetssjef i Gulating lagmannsrett. Dette var et meget nyttig og lærerikt foredrag som engasjerte alle. Etter en god lunsj fortsatte dagen med samme foredragsholder, som informerte om domstolenes retningslinjer for informasjonssikkerhet.

Etter en liten pause tok Ivar Haugstad over med foredraget «Kunsten å virke sammen», en inspirerende time om arbeidsglede og jobbengasjement. Vi avrundet dagen med utendørsleker med fokus på samarbeid og konkurranseinstinkt var på topp.

Dagen etter var det allmøte, med markeringer for årets to jublanter jordskiftelagdommer Erik Nord og rådgiver Lisbeth Røra Stulen, samt markering av fratredeleiene for lagdommerne Anders Bahr, Karl-Einar Knudsen og Nils Ole Simonsen.

Saksbehandlersamling i Kristiansand og Arendal

Den 26. – 27. september 2022 dro saksbehandlerne på samling til Kristiansand og Arendal. På begge rettsstedene ble det omvisning og lunsj med de respektive rettsbetjentene, etterfulgt av et utvidet saksbehandlermøte. Kvelden var satt av til en spennende utflukt samt middag i Dyreparken i Kristiansand.

Helse, miljø- og sikkerhetsarbeid

Vanligvis arrangerer domstolen en temadag hvert år for alle ansatte med fokus på helse, miljø og sikkerhet; *HMS-dagen*.

Årets HMS-dag gikk av stabelen på Århus gård i Skien og tema for dagen var informasjons- og datasikkerhet. Vår egen IKT-ansvarlig Kim André Johnsen orienterte om et stadig økende og komplekst trusselbilde mot IT-infrastruktur. Vi fikk god informasjon og forståelse av hvor viktig datasikkerhet er for vår digitale hverdag. Etter en fortreffelig lunsj med kortreist mat fra Telemark, startet fagansvarlig for informasjonssikkerhet i Domstoladministrasjonen, Erik Wale, sitt foredrag. Det ble åpnet opp for både spørsmål og diskusjoner i begge bolker vedrørende dagens nyttige tema.

Nyansatte dommere får tilbud om å delta på *Introduksjonskurs for dommere* i regi av Domstoladministrasjonen. Kurs og samlinger ble for øvrig holdt på et minimum som følge av ettervirkninger av pandemien. Noe ble også gjennomført digitalt som webinarer.

Året 2022 ble noe mer sosialt enn de to foregående pandemi-årene. De ansatte fikk dermed en følelse av at *den vanlige hverdagen* – både faglig og sosialt – var i ferd med å vende tilbake. Det var igjen mulig å møte kollegaer og andre ansikt til ansikt, noe som settes stor pris på. Arbeidsmiljøet er veldig bra i lagmannsretten, som alle de ansatte bidrar godt til.

Vitnestøtter og rettsbetjenter

Vitnestøtter

Det å skulle vitne i en rettssak kan virke uvant for de fleste og for enkelte kan det oppleves litt skremmende. Norges Røde Kors og Domstoladministrasjonen har inngått en rammeavtale om etablering av vitnestøtteordning ved domstolene. En vitnestøtte er en frivillig person som bistår personer som skal vitne i en rettssak. Vitnestøtten yter først og fremst medmenneskelig støtte, sørger for å gi praktisk informasjon og veiledning til vitnene både før og umiddelbart etter rettsmøtet, og noen ganger også under rettsmøtet. Vitnestøtten er nøytral og upartisk i den aktuelle rettssaken og har taushetsplikt.

Et trygt vitne er et godt vitne, er motto for vitnestøtteordningen. Vitnestøtten kan forklare hvilke roller de ulike aktørene i rettssalen har og hvor de sitter. Vitnestøtten vil også kunne forklare hva som skal skje i rettssalen. Da blir vitnene tryggere i en uvant situasjon og får konsentrert seg om det de skal fortelle. Dermed får dommerne et godt grunnlag for sin avgjørelse i saken og ordningen bedrer rettssikkerheten.

I Skien tinghus startet vitnestøtteordningen i november 2010. Under Covid 19 pandemien har vi dessverre ikke kunnet tilby vitnestøtte, men i 2022 har det igjen vært vitnestøtter tilgjengelig på tinghuset.

Rettsbetjenter

I enkelte saker, særlig i større straffesaker, deltar en rettsbetjent. Rettsbetjentens oppgave er å bistå retten og de andre aktørene med praktiske gjøremål under rettsmøtet. Rettsbetjenten vil blant annet ta hånd om og veilede vitnene og publikum i rettsalen.

I Tønsberg tas parter og vitner imot av en rettsbetjent her i venteområdet utenfor rettssalene.

En viktig del av rettsbetjentens oppgave har etter hvert blitt å bistå med det tekniske utstyret og andre praktiske gjøremål underveis i rettsmøtene.

Rettsbetjentene Hallgeir og Dag, som holder til i Tønsberg, forteller her om arbeidet i 2022:

En rettsbetjents hverdag i sal 1 og 2 i Tønsberg

Vi er to tidligere polititjenestemenn, Hallgeir 67 år, og Dag 68 år, som har jobbet som rettsbetjenter siden hhv. høsten 2020 og høsten 2021. Hallgeir har jobbet som lensmannsbetjent (dreng), førstebetjent og lensmann i Vestfold. Dag har jobbet ved Oslo pd, Politi høyskolen og som personalsjef i tidligere Vestfold Politidistrikt.

Rettsbetjentene Hallgeir Bækken og Dag Hagerup Andersen.

Vi finner begge funksjonen som rettsbetjent meningsfull og givende. Vi ønsker at våre dommere skal bli møtt med lukten av nytraktet kaffe og frisk luft når de starter arbeidsdagen i Tønsberg! Ved siden av teknisk bistand mener vi at den uformelle kommunikasjonen rettsbetjentene har med meddommere, vitner og øvrige aktører er viktig for en smidig og sømløs avvikling av rettssaken.

I Tønsberg har vi 2 saler, en stor, flott og ærverdig sal og en litt mindre. Vi holder til i Tinghuset, hvor vi er samlokalisert med Vestfold tingrett. Lokalene er lokalisert til Statens Park på Korten ved innkjøringen til Tønsberg.

Det planlegges nå ny tingrettsbygning i tilknytning til jernbanestasjonen i Tønsberg. Denne forventes ferdig våren 2026, men «you never know».

Vi samarbeider godt med Tingretten og etter hvert som det digitale utstyret har kommet på plass, og ikke minst at vi rettsbetjenter klarer å håndtere den nye hverdagen, så blir dette veldig bra. Vi får god hjelp fra IT-konsulent Kim Andre. Vi er også veldig godt fornøyd med dialogen vi har med administrasjonen.

I september 2022 hadde vi et sikkerhetskurs sammen med alle aktører i Tingretten. Kriminalomsorgens Transportenhet var ansvarlig for opplegg og gjennomføring. En meget god gjennomgang av mulige scenarier som kan oppstå i retten og tilknyttede lokaler.

Hallgeir og Dag

Økonomi

Domstolen fikk tildelt ca. 53,3 millioner kroner til drift i 2022. Av den samlede bevilgningen ble ca. 47,5 millioner kroner brukt til lønn til fast

ansatte, vikarer, ekstraordinære og tilkalte dommere og rettsbetjenter, samt arbeidsgiveravgift. Videre ble ca. 3,8 millioner brukt til leie og faste utgifter til lokaler. Disse utgiftene utgjør ca. 96,3 % av den samlede bevilgningen. En annen vesentlig utgift er reiseutgifter, som i 2022 utgjorde ca. 2,2 millioner kroner. Det var også i 2022 utgifter direkte knyttet til håndteringen av korona-pandemien. Dette utgjorde kr. 295 000,-. Dette er utgifter som ikke var budsjettet.

I tillegg til utgifter i forbindelse med driften av domstolen, foretas utbetalinger direkte knyttet til den enkelte straffesaken. Utbetalingene dekker godtgjørelse og reiseutgifter til oppnevnte forsvarere, bistandsadvokater, sakkyndige, meddommere, tolker og vitner. Videre foretas det utbetalinger i forbindelse med fri rettshjelp i sivile saker og saksomkostninger som Staten blir idømt. Til sammen utgjorde disse utbetalingene ca. 34,6 millioner kroner i 2022.

Hovedtrekk for saksavviklingen i 2022

Koronapandemien satte for alvor fart i domstolenes digitale utvikling. Alle våre rettssaler har nå teknisk utstyr for fjernmøter og digital dokumentasjon av skriftlig materiale. Digitale verktøy og arbeidsformer er kommet for å bli. De er en god støtte for vårt arbeid.

Saksbehandlingstiden i domstolene avhenger av de ressurser vi tildeles, særlig midler til dommerstillinger. Selv om mange arbeidsprosesser kan digitaliseres, må dommerne for å avgjøre sakene anvende sin juridiske kunnskap på sakens faktum. Dette lar seg ikke gjøre raskere ved digitale verktøy. Det kan lette arbeidet rent praktisk å ha faglitteratur og saksdokumenter tilgjengelig digitalt, men prosesseringens fart er upåvirket av dette.

Utover ressurstilgangen til domstolene, har saksavviklingen nær sammenheng med kapasiteten hos påtalemyndigheten, forsvarerne og advokatene.

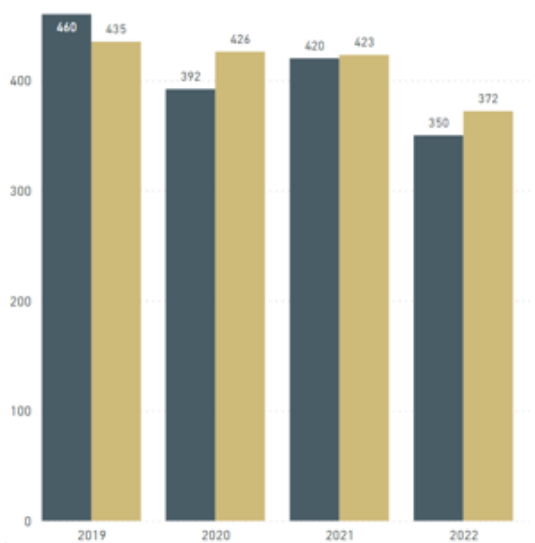
Knapphet på ressurser i ett ledd av rettsbehandlingen får konsekvenser for hele kjeden.

Saksbehandlingstiden blir ofte fremhevet i omtalen av domstolene. Å få sin sak behandlet innen rimelig tid, er viktig for det rettssøkende publikum. Sentralt for domstolenes omdømme er også vissheten om at avgjørelsene holder god faglig kvalitet. Effektivitetsbestrebelsene må balanseres mot, men ikke gå på bekostning av grunnleggende rettssikkerhetshensyn. Da svært få av de saker som behandles i domstolene blir overprøvet av Høyesterett, blir de fleste saker i praksis endelig avgjort i lagmannsretten.

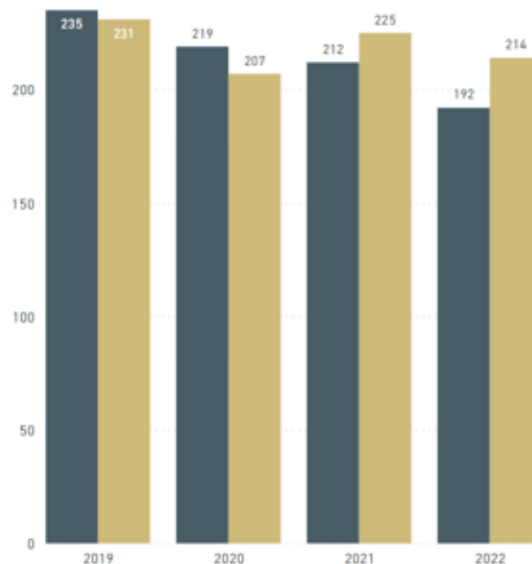
Saker med muntlig ankeforhandling gjennomføres ved våre faste rettssteder i lagdømmet - i tinghusene i Tønsberg, Skien, Arendal og Kristiansand. Om lag 60 % av disse sakene gjennomføres utenfor Skien, som er vårt hovedkontor hvor alle dommerne har sin faste arbeidsplass. Dette betyr at lagdommernes hverdag innbefatter mye reisevirksomhet.

Saksinngangen og saksavviklingen i 2022 viser en svak nedgang fra tidligere år. Vi mottok 1124 saker, og avgjorde 1179 saker. Saksbehandlingstiden varierer fra sakstype til sakstype, og slik at avgjørelser etter skriftlig behandling avvikles raskest.

Av de innkomne sakene var 405 anker i sivil sak. Av disse var 192 anke over sivil dom. Vi avgjorde samme år 214 slike anker med gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 6,2 måneder. Innkomne overskjønn utgjorde 6, og vi avgjorde 9. I tillegg innkom 10 førsteinstanssaker. Vi avgjorde 13 med saksbehandlingstid på 6,9 måneder.

Innkomne og avgjorte saker - dom i straffesak..

Innkomne og avgjorte saker - dom i sivil sak.

Lagmannsretten registrerte i 2022 en økning i innkomne anker over sivile kjennelser og beslutninger. Det kom inn 197, og vi avgjorde 202. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 0,9 måneder. Av alle sakene lagmannsretten mottok i 2022 var 713 anker i straffesak. Vi avgjorde 736. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 1,3 måneder. 363 av straffeankene som kom inn gjaldt anke over kjennelser og beslutninger. Vi avgjorde 364 med saksbehandlingstid på 0,2 måneder.

Lagmannsretten mottok i 2022 350 anker over dom i straffesak, og avgjorde ved ankeprøving 353. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 0,4 måneder. Ca. 37 % av straffesakene ble fremmet til ankeforhandling. Henvisningsprosenten for anker med strafferamme over 6 år var ca. 60 %. Saksbehandlingstiden for henviste bevisanker var 5,6 måneder, 4,5 måneder for begrenset anke med meddomsrett og 4,2 måneder for fagdommersakene.

Til tross for nedgangen i antall anker, øker rettsmøtetimene. Vi ser en tendens der sakene øker i omfang og kompleksitet.

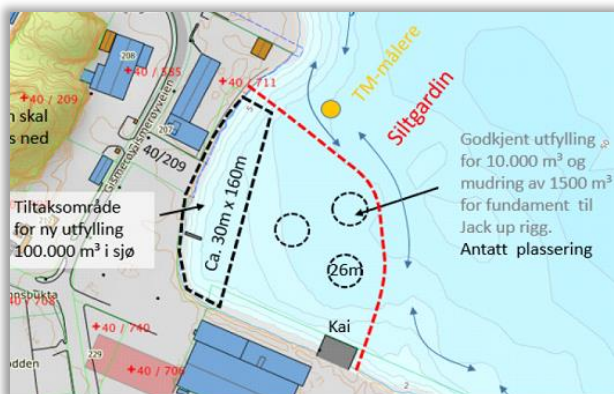
Ved anke over sivil dom tilbys partene rettsmekling med bistand fra vår meklergruppe. Rettsmekling er et alternativt tvisteløsningstilbud der partene kan få sin sak løst raskt med et resultat de selv har avgjørende innflytelse på. Det er vår erfaring at dette er et hensiktsmessig alternativ i mange saker, og som partene ser seg godt fornøyd med. I 2022 gjennomførte lagmannsretten 24 rettsmeklinger. Det ble inngått forlik i 60% av sakene.

Noen saker gjennom året

LA-2021-127892 – Ansvar for setningsskader på nabobygg ved utfylling av masser ved Gismerøya Av lagdommer Atle Degré

Lagmannsretten fant i dommen at tiltakshaver for utfylling av sjøfylling var ansvarlig for setningsskader på nabobygg, og at tiltakshaverens geoteknisk prosjekterende var ansvarlig overfor denne.

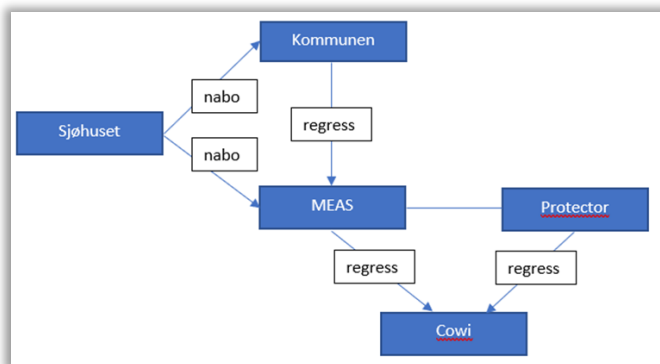
I 2019 skulle Global Ocean Technology AS etablere havn for vedlikehold av jack-up rigger ved Gismerøya i Mandal. For dette overtok eiendoms-selskapet Moldskjeran Eiendom AS («MEAS») sjøgrunn i forlengelsen av industriområdet på Gismerøya. Området ble overtatt fra Mandal kommune – nå Lindesnes kommune. Kort etter utfyllingene begynte oppsto det setningsskader på industri- og kontorbygget som lå ytterst på landfyllingen. Bygget huset Scanmudring AS og var eiet av Sjøhuset Gismerøya AS («Sjøhuset»).

Sjøhuset tok ut søksmål mot kommunen og MEAS, og mot MEAS' forsikringsselskap Protector. For lagmannsretten krevde de erstattet kostnadene ved å utbedre setningsskadene. Sjøhuset gjorde gjeldende at store deler av bygningen måtte rives og gjenoppbygges, og at dette ville koste rundt 70 millioner kroner. Disse søksmålene bygget på naboloven og alminnelig erstatningsrett.

Kommunen tok deretter ut regressøksmål mot MEAS og Protector, mens MEAS og Protector tok ut regressøksmål mot Cowi AS, som var geoteknisk prosjekterende for MEAS.

Partsforholdene kan illustreres slik:

Lagmannsretten behandlet saken over ti dager i Kristiansand i mai 2022, med en geoteknisk og en byggteknisk fagdommer. Det ble ført 22 vitner, hvorav 10 sakkyndige, og gjennomført befarings på Gismerøya i solskinn og vestavind.

Lagmannsretten kom til at kommunen, som nabo og opprinnelig eier av sjøtomten, ikke hadde tilstrekkelig tilknytning til utfyllingstiltaket til at den kunne holdes ansvarlig. MEAS og forsikringsselskapet ble derimot holdt ansvarlig.

Tapets størrelse basert på utbedringskostnader og tapte leieinntekter, ble satt til 12 millioner kroner. Lagmannsretten kom til at utbedringen kunne gjøres enklere og rimeligere enn å rive og gjenoppbygge deler av bygget slik Sjøhuset mente.

Erstatningen ble halvert i forhold til tapet til seks millioner kroner som følge av at Sjøhusets bygg tålte særlig lite. Sjøhuset var bygget på en ukomprimert fylling av sand, grus og stein, og det var ikke utført geoteknisk prosjektering da de ble bygget i 2001. Kanten av sjøfyllingen var heller ikke erosjonssikret. Et mindretall av lagmannsretten, én fagdommer og den geotekniske meddommeren, mente erstatningen i sin helhet burde falt bort som følge av disse forholdene.

Lagmannsretten fant i regressøksmålet at den geotekniske rådgiveren, Cowi AS, skulle erstatte MEAS de idømte seks millioner kronene de var dømt til å betale Sjøhuset. Cowi ble ansett for å ha vært uaktsom i forhold til det strenge profesjonsansvaret som gjelder.

Lagmannsretten fant at Cowis oppdrag som geoteknisk prosjekterende i det minste burde foretatt noe nærmere undersøkelser av utfyllingens påvirkning av Sjøhuset som nærmeste nabo til utfyllingen. De ville ved befarings eller nærmere

undersøkelser avdekket risikoen for setninger og kunne ha formidlet dette til MEAS som oppdragsgiver, og skadene kunne da ha vært forebygget. Cowi kunne ikke uten videre legge til grunn at lov- og forskriftskrav var fulgt da Sjøhuset ble bygget. I vurdering av Cowis ansvar la lagmannsretten blant annet vekt på en europeisk standard, den såkalte Eurokoden der det blant annet følger at en grunnundersøkelsesrapport bør inkludere blant annet befaring av hele byggeområdet med vekt på nabobygningers oppførsel.

Cowi anket dommen til Høyesterett, men Høyesterett fremmet ikke anken til behandling. Ingen av de øvrige partene anket dommen.

LA-2021-97236 – Sjøforsikring – spørsmål om erstatning ved kondemnasjon etter motorhavari *Av lagdommer Atle Degré*

Lagmannsretten behandlet i 2022 en sak som blant annet gjaldt forholdet mellom miljørettede regler om tapsbegrensning i forsikringsretten.

Kjemikalie- og matoljetankskipet *Champion Express* fikk i 2018 et alvorlig motorhavari i det indiske hav. Eierne, Bergens-rederiet *Champion Shipping AS* mente kostnaden ved motorreparasjon ville være så stor at skipet måtte totalkondemneres.

Skipet var kaskoforsikret av *Gard Marine & Energy Limited* i Arendal og 27 internasjonale underassurandører.

Assurandørene mente motoren kunne repareres eller byttes ut til en kostnad som var under kondemnasjonsgrensen.

Etter forsikringsvilkårene, den Nordiske Sjøforsikringsplanen, anses skipet som kondemnabelt dersom omkostningene ventes å utgjøre minst 80 prosent av forsikringsverdien. Det ville i tilfelle utløst andre forsikringer som ville utgjøre rundt 20 millioner USD. Skipets forsikringsverdi var på 13,3 millioner USD. Om skipet ikke ble totalkondemnert, vil rederiet ha krav på å få skipet reparert.

Rederiet vant frem for Agder tingrett, og assurandørene anket til Agder lagmannsrett. For lagmannsretten var det enighet om at motoren måtte byttes, men partene var uenige om motorbytte ville utløse et krav til å installere en såkalt NOx reducer. Om dette var påkrevet aksepterte assurandørene at kostnaden ville overstige kondemnasjonsgrensen.

Lagmannsretten behandlet saken over tre uker i Arendal i juni 2022.

En NOx-reducer er et system som monteres til skipets motor for å skille ut NOx-miljøgifter fra motoren. Saken reiste særlig spørsmål om rederiet kunne få dispensasjon fra reglene om innmontering av dette. Reglene følger av MARPOL-konvensjonen (International Convention for the Prevention of Pollution From Ships), som gir folkerettslige regler om forurensning til sjøs. Konvensjonen er utarbeidet og vedtatt av Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) i 1973. Reglene var gjennomført i nasjonal rett av *Champion Express'* flaggstat, Liberia. Liberia var også gitt myndighet til å gi dispensasjon fra reglene.

Lagmannsretten kom til at rederiet ut fra den alminnelige lojalitetsplikten i kontraktsforhold hadde plikt til å søke å oppnå slik dispensasjon fra flaggstaten. Lagmannsretten vurderte det slik at det i en slik vurdering kunne tenkes å ha betydning at det gjaldt et miljøkrav som man kan ha større ønske å oppfylle enn andre tapsbegrensende tiltak. Til dette bemerket lagmannsretten at de miljømessige konsekvensene av en dispensasjon i dette tilfelle måtte antas å være små, ettersom reglene kun påla bruk av NOx-reducer i noen få farvann, og at skipet ellers ville slippe ut miljøgiftene som før.

Lagmannsretten kom til at rederiet ikke lojalt og aktivt hadde søkt å oppnå dispensasjon fra Liberia. Sentralt i denne bevisvurderingen sto beviser som assurandørene hadde innhentet under saksforberedelsen i USA gjennom en rettslig bevissikring, en såkalt discovery-prosess. Bevissikringen for amerikanske domstoler var rettet mot Liberian International Ship and Corporate Registry (LISCR, LLC) som har hovedkontor i Virginia i USA. Den

avdekket korrespondanse med rederiets greske manager og italienske skipsklassifiseringsselskap som ikke var fremlagt under tingrettssaken, og som lagmannsretten fant at kastet lys over om rederiet hadde søkt å oppnå dispensasjon. Under saksforberedelsen ble det ved lagmannsrettens kjennelse innhentet relevante bevis fra andre enn sakens parter.

Lagmannsretten ga rederiet medhold i at det var sannsynlig at Champion Shipping kunne få dispensasjon fra det liberiske skipsregisteret fra kravene om installasjon av NOx-reducer etter MARPOL-konvensjonen. Retten kom også til at det ikke var noen påviselig risiko for skipet å anløpe amerikanske farvann uten å ha en NOx-reducer. Siden det da ikke var nødvendig med merkostnadene til dette, og kostnadene for øvrig ikke ble ansett å overstige kondemnasjonsgrensen, var vilkårene for totalcondemnasjon ikke oppfylt.

Rederiet anket dommen til Høyesterett blant annet med anførsel om at lojalitetsplikten i kontraktsforhold ikke strekker seg så langt at det omfatter en plikt til å søke dispensasjon fra den type miljøkrav som gjaldt i saken og som den hadde interesse i å ivareta. I anken erklærte også Norges Rederiforbund partshjelp. Rederiforbundet gjorde gjeldende at lagmannsrettens rettsoppfatning var uriktig, og at den ikke hadde tatt tilstrekkelig hensyn til miljøkravenes samfunnsmessige betydning, og rederienes egeninteresse i å ivareta disse. Høyesterett fremmet ikke anken til behandling.

LA-2022-094603AST – Straff

Da Munkelia ble OK Corral - Wild West i Skien

Av lagdommer Rune Bård Hansen

De fleste har hørt om oppgjøret i OK Corral i Tombstone, Arizona 26. oktober 1881. Marshall Virgil Earp med sine brødre Wyatt og Morgan og den

dødelige tannlegen «Doc» Holliday drepte tre medlemmer av den lovløse Clanton-gjengen i en klassisk «shoot out». I følge historikere varte oppgjøret i ca. et halvt minutt og det ble avfyrt mer enn 30 skudd. Nærmere 140 år senere utspilte en liknende hendelse seg mellom kriminelle fra Skien

og Oslo i den ellers fredelige veistubben Munkelia i Skien. Det var bare tilfeldigheter som gjorde at de nærmere 15 skuddene som ble avfyrt ikke førte til personskade eller død. Mens selve oppgjøret var over på noen få minutter varte det rettslige etterspillet i mer enn to år og ble en juridisk slalåm av sjelden karakter.

Farlig narkobløff og trusler med ladd pistol

Våren 2020 ble en mann (selgeren) fra Skien løslatt fra soning av dom for blant annet vold og drapsforsøk. Han var blakk og trengte sårt penger. Den 12. april avtalte han å levere et parti narkotika til en kriminell Oslo-mann (kjøperen) mot betaling på forskudd. Skiensmannen fikk pengene, men istedenfor å reise til Oslo med narkotika fortalte han den forventningsfulle kjøper at leverandøren av stoffet hadde forulykket og at stoffet var sporeløst borte. Kjøperen forsto at han var blitt lurt, og allerede den 13. april bevæpnet han seg med skarpladd pistol og reiste til Skien for å ordne opp.

Det ble ikke avfyrt skudd denne dagen, men det ble en heller anstrengt dialog der kjøperen gjentatte ganger truet selgeren med pistolen, blant annet viftet kjøperen med pistolen da kjøper og selger møttes i hver sin bil i en rundkjøring i Skien. Selgeren lot seg ikke skremme og kjøperen måtte returnere til Oslo med halen mellom beina fylt av et brennende (og forståelig) raseri. Han sendte straks melding til selgeren med beskjed om at han skulle ha pengene innen tre dager, hvis ikke ville selgeren få nytt – og forsterket – besøk fra hovedstaden.

15. april 2020 – det blir alvor

Pengene uteble og 15. april reiste kjøperen og fire andre kriminelle fra Oslo i to leiebiler for å ordne opp. De var bevæpnet og iført skuddsikre vester. De tilreisende visste at selgerens familie bodde i Munkelia og kjørte dit for å forhøre seg nærmere, men selgeren hadde allerede fått tips om at besøk var på vei. Han satte seg i sin Mercedes og råkjørte til Munkelia for å hindre trusler/vold mot familien.

Den trange blindveien var sperret av en parkert leiebil med kjøperen alene i førersetet. Hans kumpaner, deriblant en tsjetsjensk «torpedo», befant seg i huset til selgerens familie for etter sigende å forsøke mekling.

Skuddvekslingen

De to bilene stod plutselig parkert front mot front med få meter mellom støtfangerne. Som moderne utgaver av Wyatt Earp og Ike Clanton gikk kjøper og selger ut av bilene samtidig bevæpnet med hver sin ladde pistol. Alt lå til rette for alvorlige lovbrudd, men likevel en «fair fight» mellom våpenkyndige kriminelle. Oslomannen ropte «ligg ned», men da selgeren ikke rørte seg skjøt kjøperen et varselskudd i høyre hjulbue på Mercedesen, mens han foretok en taktisk framrykking mot dekning bak et hushjørne. Skiensmannen svarte med å sette to skudd i husveggen ca. en halv meter fra der motstanderen nå skjulte seg. Kjøperen stakk da pistolen fram bak hjørnet og satte tre raske skudd i panseret på Mercedesen, temmelig nær der selgeren befant seg. I motsetning til lovens håndhevere i Tombstone flyktet kjøperen deretter hals over hode opp en bratt skråning for å komme seg unna. Selgeren satte et skudd etter ham, men uten å treffe. Tøffingene fra Oslo hadde neppe ventet så kvalifisert motstand under sitt besøk i periferien. Som Clanton-gjengen i 1881 hadde de grovt undervurdert sin motstander.

Kumpanene til den bedratte kjøper hørte skuddene og kom styrkende. En av dem (løperen) avfyrte fire skudd i retning selgerens Mercedes, ett skudd knuste frontruten og de øvrige tre skuddene traff en av de tilreisendes leiebiler. Ilden ble besvart, men utrolig nok ble ingen truffet. Alle kjørte deretter fra stedet i tre biler. Den skuddskadede leiebilen ble samme natt levert for reparasjon til et verksted øst i Oslo.

Verkstedet var i full gang med jobben da politiet ankom dagen etter, og de ansatte på verkstedet hadde ikke stilt de stressede kundene et eneste spørsmål.

Antagelig har verkstedene

på de kanter både erfaring, ekspertise og diskresjon når det gjelder skuddskadede biler....

Skuddvekslingen mellom løpende og skrikende mennesker vakte rimeligvis bestyrtelse og redsel i nabolaget, og politiet satte inn store ressurser for å pågripe de mistenkte som hadde kastet våpnene og stukket hver til sitt. Alle ble etter kort tid arrestert;

selgeren hadde søkt tilflukt i en hytte på øya Munken – av alle steder.

Rettsoppgjør med forviklinger

Statsadvokaten tok ut en omfangsrik tiltalebeslutning mot de 6 involverte, hvorav en av dem straks hadde forsvunnet til utlandet og ble etterlyst. Selgeren og kjøperen av det imaginære narkotikapartiet, og løperen som hadde fyrt løs mens han løp mot Mercedesen, ble tiltalt for forsøk på drap på hverandre. Bevisituasjonen i saken var krevende, spesielt fordi samtlige kampaner insisterte på at de kun hadde skutt for å skremme og ikke for å drepe. Forsvarerne hevdet med styrke at alle bomskuddene beviste nettopp dette; de våpenføre menn hadde truffet nettopp der de ønsket. Denne argumentasjonen var ikke ueffen. Det var et faktum at ingen ble truffet av skudd avfyrt på svært kloss hold, og var det da mulig å utelukke at det ikke forelå forsett om drap? Som kjent skal all rimelig tvil komme de tiltalte til gode.

Tingretten og lagmannsretten kom til forskjellige resultater og med ulike dissenser. Selgeren, som satte to skudd i veggen rett ved kjøperen, ble domfelt for drapsforsøk i tingretten, men frifunnet grunnet nødverge (!) i lagmannsretten. Påtalemyndigheten anket ikke frifinnelsen til Høyesterett. Det var mange som fant det oppsiktsvekkende at mannen som med sin narkotikabløff var den opprinnelige årsaken til skytingen, slapp så billig.

Kjøperen, som avfyrte tre skudd i selgerens bilpanser, ble domfelt i tingretten, men frifunnet i lagmannsretten. Løperen, som skjøt i selgerens frontrute, ble derimot frifunnet for drapsforsøk i tingretten, men domfelt i lagmannsretten. Påtalemyndigheten anket frifinnelsen av kjøperen til Høyesterett og løperen anket domfellelsen.

Høyesterett opphevet lagmannsrettens dom mot disse to med en ganske spissfindig begrunnelse særlig knyttet til lagmannsrettens lovanvendelse i saken mot kjøperen; det bestemmende mindretall hadde ikke vurdert hvorvidt det forelå positiv innvilgelse (eventuelt forsett) av dødsfølge hos kjøperen da han satte tre skudd i selgerens bilpanser. Eventuelt forsett var ikke nevnt av aktor under ankeforhandlingen i lagmannsretten. Høyesteretts opphevelse er en påminnelse om at den dømmende rett må vurdere alle forsettsformer av eget tiltak.

Siste akt - frifinnelse

I november 2022 var det så klart for akt IV i rettsprosessen etter «Munkeliaslaget». Lagmannsretten skulle etter Høyesteretts opphevelse nå nytt behandle tiltalen for drapsforsøk mot kjøperen og løperen. Det var spesielt at selgeren, som jo startet det hele og som tidligere hadde vært tiltalt, nå satt som fornærmet med bistandsadvokat ved sin side. Lagmannsretten avsa enstemmig dom der både kjøperen og løperen ble frifunnet for drapsforsøk på selgeren. Det var rimelig tvil om noen av dem hadde drapsforsett og da må resultatet bli frifinnelse.

Dommen ble ikke påanket og er for lengst rettskraftig. Rettsprosessen var heldigvis preget av større rettssikkerhet enn etterspillet etter oppgjøret i OK Corral; bortsett fra Wyatt Earp, som døde som 80-åring i 1929, var samtlige overlevende likvidert i hevnaksjoner etter få år.

Det hører med at de fem som var pågrepet for sin deltakelse i Munkeliaskytingen ble dømt til fengsel fra to til fire år for ulovlig våpenbesittelse, våpentrusler mv. Det er betimelig å spørre om ikke strengere reaksjon er rimelig og nødvendig etter en så farlig og skremmende hendelse. Bare flaks og tilfeldigheter forhindret dødsfall, og uskyldige personer kunne lett blitt truffet. Etter mitt syn bør det legges større vekt på slike handlingers skadepotensiale ved utmålingen av fengselsstraffen, men dagens lovgivning og rettspraksis legger ikke til rette for det.

Epilog

Idet jeg var i ferd med å avslutte artikkelen ser jeg i Telemarksavisa at sjettemann som deltok i Munkelia-skytingen, og som i tiden etter hendelsen fant det betimelig med langtidsferie utenfor Norges grenser, 23. februar 2023 ble pågrepet av spansk politi. Siste akt starter trolig i Telemark tingrett i løpet av året.

Ankesaker fra jordskifterettene

Anke over avgjørelse som er avsagt av jordskifteretten behandles av lagmannsretten, som har fastansatt jordskiftefaglig kompetanse ved en jordskiftelagdommer og en jordskifteutreder.

Jordskifteretten er en spesialdomstol som kun behandler saker der det er positivt fastsatt i jordskifteloven at den kan behandle. Jordskifteloven gjelder for fast eiendom og rettigheter over fast eiendom, vassdrag og sjø. Samtlige saker som behandles ved jordskifterettene, og som kan ankes til lagmannsretten, har derfor tilknytning til fast eiendom. Sakstypene deles inn i tre hovedkategorier:

- **Rettsendrende saker; endring av bruks- og/eller eiendomsforhold.** Saken avsluttes med en *jordskifteavgjørelse* som beskriver den nye eiendomssituasjonen. (Eks.: Bruksordning om privat veg.)
- **Rettsfastsettende saker; fastsettelse av eiendoms- og/eller bruksrettsforhold.** Saken avsluttes med *dom* om hvordan eiendomsforholdene er. (Eks.: Grensesak.)
- **Skjønn** etter ulike særlover, bl.a. vegloven, beiteloven, servituttolven, gjerdeloven m.fl. Skjønnnet kan enten holdes som egen sak eller som del av en sak som også omfatter andre forhold (endrings- og/eller fastsettelsessak). Avgjørelsesformen er henholdsvis *skjønn* eller *jordskifteavgjørelse*. (Eks.: Erverv av areal til privat veg.)

Parter og partsforhold i jordskiftesaker

En sak som er behandlet ved jordskifteretten kan omfatte en eller flere av de nevnte sakstypene og kan berøre alt fra to parter opptil flere hundre. I saker for jordskifteretten defineres partene ut fra eiendommene eller rettighetene de representerer. Eierne er parter i kraft av at de er eiere eller rettighetshavere. Ved eiendomsoverdragelse underveis i en sak, kan derfor partsforholdet endres.

Partene i en jordskiftesak er ofte naboer og møter gjerne i jordskifteretten uten prosessfullmektig; de er *selvprosederende*. Saksbehandlingsreglene som gjelder for jordskiftesakene har til hensikt å tilrettelegge for dette og pålegger jordskifteretten en plikt til å veilede partene, både prosessuelt og materielt.

Innkommne saker og saksavvikling

Dersom en part er uenig i resultatet etter behandlingen ved jordskifteretten, kan avgjørelsen ankes til lagmannsretten. Det er sakstypen og avgjørelsesformen som er avgjørende for hvordan ankesaken behandles ved lagmannsretten. Det er ulike regler for saksbehandlingen, enten det gjelder en jordskifteavgjørelse, dom eller skjønn – eller flere sakstyper og avgjørelsesformer. I så fall er det opp til førstelagmannen å vurdere hvordan saken skal behandles. Vanligvis behandles anke over flere ulike avgjørelser i én og samme sak som én ankesak, da spørsmålene ofte henger sammen og det vil være mest rasjonelt å behandle alt samtidig.

Rettens sammensetning

Ved anke over jordskifteavgjørelse, er rettens sammensetning vanligvis en jordskiftelagdommer og to jordskiftemeddommere. Førstelagmannen kan også beslutte at retten i den enkelte sak skal bestå av jordskiftelagdommeren, en lagdommer og en jordskiftemeddommer. Ved behandling av anke over dom, er retten sammensatt av tre lagdommere, der en av dem kan være jordskiftelagdommer. Ved behandling av overskjønn, er rettens sammensetning som regel en lagdommer (ev. jordskiftelagdommer) og to (eller fire) skjønnsmedlemmer.

Antall ankesaker fra jordskifterettene til Agder lagmannsrett de siste årene er vist i tabellen nedenfor.

□□□

Sakstype	2018	2019	2020	2021	2022
Anke over dom	11	9	16	13	15
Anke over kjennelse	6	5	7	8	2
Begjæring om overskjønn	1	3	4	0	2
Anke over jordskifteavgjørelse	10	6	6	8	6
Sum	28	23	33	29	25

Når det gjelder anke over dom, gjaldt de fleste sakene tvist om grenser og vegrett. Anke over kjennelsene gjaldt saksomkostninger og avvisningsspørsmål. Det kom inn to begjæringer om overskjønn. Ankene over jordskifteavgjørelsene gjaldt hovedsakelig oppløsning av og ordning av sameie, spørsmål om rett til og bruksordning for vei. Felles for ankene over jordskifteavgjørelsene er at spørsmålet lagmannsretten må ta stilling til, er om vilkårene for jordskiftesak er tilstede. Ofte er spørsmålet om saken i det hele tatt kan gjennomføres og om jordskifterettens resultat gjør forholdene bedre for eiendommene – eller om det kan finnes en annen løsning. Dette er saker der drøfting av praktiske løsninger med partene og rettens skjønn utgjør en vesentlig del av saksbehandlingen.

Anke over jordskifteavgjørelser avsluttet i 2022

I 2022 ble det avsluttet 4 saker som gjaldt anke over jordskifteavgjørelse. Dette er saker der jordskifteretten har behandlet krav om jordskifte etter jordskifteloven kapittel 3, *rettsendrende sak*. Tre av sakene inneholdt også anke over dom, som ble behandlet samtidig. Ankesakene omhandlet spørsmål om hvorvidt vilkårene for å gjennomføre jordskiftesak var til stede, spørsmål omkring oppløsning av realsameie, bruksordning for veg og fellesareal for hytter. En kort omtale av en av sakene følger nedenfor.

Sak 22-38072AJA-ALAG – Hoppøya

Av jordskifteutreder Linnea Haave Rønholt

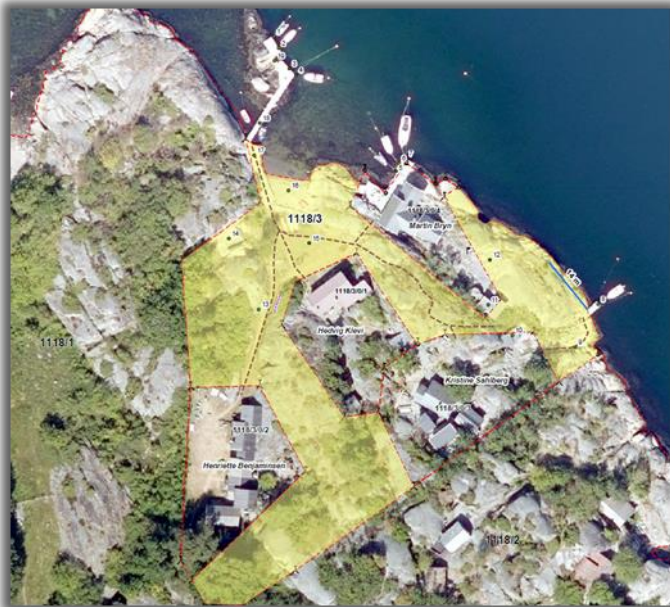
Saken gjaldt bruksordning for fellesarealet i et eierseksjonssameie ved sjøen, bestående av fire fritidseiendommer, samt tvist om hvorvidt et vedskjul var omfattet av sameiet eller om det tilhørte en av eierseksjonene.

Jordskifteretten hadde i sak 18-151790REN-JTON avsagt dom i tvisten om vedskjulet og jordskifteavgjørelse for bruksordningen. Etter jordskifterettens

dom hadde ikke seksjonsnummer 2 enerett eller særrett til å ha det eksisterende vedskjulet stående på fellesarealet. Jordskifteretten holdt flere rettsmøter med partene og utarbeidet bruksordningsregler for fellesarealene i eierseksjonssameiet.

Eier av seksjonsnummer 2 og 4 anket både dommen og bruksordningen. Partene var uenige om hvorvidt anken over dommen skulle fremmes til behandling, da de var uenige om den økonomiske verdien av tvisten. Lagmannsretten samtykket til behandlingen, selv om ankegenstandens verdi ble vurdert til sannsynligvis å være under verdigrensen på

250 000 kr. Lagmannsretten mente at utfallet av tvistespørsmålet kunne ha betydning for utformingen av den endelige jordskifteløsningen (bruksordningen). For anke over jordskifteavgjørelse er det ingen verdigrænse som for anke over dom, slik at anken over jordskifteavgjørelsen skulle dermed uansett realitetsbehandles.

Gult areal viser de fire seksjonenes fellesareal.

Det ble holdt ankeforhandling med befaringsdag 8.-9. september 2022. Førstelagmannen hadde besluttet at retten skulle sammensettes av jordskiftelagdommeren, en ordinær lagdommer og en jordskiftemeddommer.

Lagmannsretten forkastet anken over dommen og kom til at vedskjulet var en del av felleseiet. Retten var enig med jordskifterettens beskrivelse av vedboden og at seksjon 2 sin bruk av denne i liten grad ville være til sjananse for de andre seksjonseierne, men var uenig i hvorvidt dette var en *tålt bruk*. Lagmannsretten mente at ut fra hvordan boden var oppført, tidspunktet for byggingen, beliggenheten og graden av sjananse for de andre, var det akseptert av de andre sameierne at boden var bygget for å tilhøre hytta som i dag tilhører seksjon 2.

Spørsmålet ble så om det ved seksjoneringen i 2004 skjedde en endring som gjorde at vedskjulet ikke lenger tilhører seksjon 2. Utgangspunktet var da, som etter gjeldende eierseksjonslov, at det som i oppdelingsbegjæringen er definert som fellesareal, skal disponeres av sameierne i fellesskap. Etter

loven vil ingen sameier kunne gis enerett til å bruke fellesarealet eller deler av dette. Da måtte dette i så fall ha vært inntatt i seksjonens tilleggsdel, eller det kunne vært fastsatt bestemmelse om enerett i vedtektene. Det var fastsatt vedtekter for sameiet i 2004 og det ble vedtatt nye i 2013, men ingen av dem omhandlet enerett for seksjon 2 til å benytte vedskjulet.

Det ble anført fra ankende parter at en seksjonering ikke kan medføre bortfall av rettigheter, idet de hevdet at det forelå en avtale om oppføring og bruk av vedskjulet, i forkant av seksjoneringen.

Om dette uttaler lagmannsretten bl.a.:

I saken på Hoppøya er eierseksjonssameiet stiftet etter 1997-loven. Også etter § 19 femte ledd skal enerettene fastsettes i vedtektene. Det går ikke like klart fram av forarbeidene til denne loven at vedtektskravet er absolutt, men departementet har ikke omtalt det absolutte vedtektskravet i loven av 2017 som noe nytt. Det som framgår av forarbeidene til 1997-loven er at det var behov for å formalisere regulering av adgangen til å vedta bruksfordelinger som eneretter i fellesarealer. Med bakgrunn i dette, departementets holdning til eneretter i eierseksjonssameiers fellesarealer samt ordlyden i § 19 femte ledd, mener lagmannsretten det også var et absolutt vedtektskrav til eneretter i loven av 1997. Det vises også til Ot.prp. nr. 33 (1995-1996) s. 54, der det er uttalt følgende:

Høringsutkastet inneholder i utgangspunktet ingen påbud om å utarbeide vedtekter, men dersom det lages slike bestemmelser må de vedtas på sameiermøtet. Enkelte vedtak betinges tatt inn i vedtektene, f.eks. vedtak om enerett til bruk av fellesarealer.

Lagmannsretten kom etter dette til at tillatelsen som ble gitt for byggingen i 2002, ikke kunne erstatte en bestemmelse i vedtektene om enerett til bruk av det omstridte vedskjulet for seksjon 2. Lagmannsretten mente det hadde betydning at det faktisk var fastsatt vedtekter for eierseksjonssameiet og viste til at partene også hadde hatt profesjonell hjelp til å etablere sameiet i 2004. Dermed burde de kjent til regelverket og sikret eventuelle eneretter i vedtektene, enten ved opprettelsen i 2004 eller ved revisjonen av vedtektene i 2013.

I anken over jordskifteavgjørelsen om bruksordningen for fellesarealene, ble det anført fra de

ankende partene at jordskifteløsningen ikke lå innenfor de materielle vilkårene i jordskifteloven §§ 3-1, 3-2 og 3-18. De ønsket likevel at det ble fastsatt en bruksordning for eierseksjonssameiet. Dermed knyttet innvendingene seg reelt sett kun til § 3-18 om vernet mot tap. I tillegg til dette hevdet de ankende partene at jordskifteretten hadde endret og gitt bestemmelser om rettigheter i utendørs fellesareal som seksjonseierne har full råderett over. De mente at jordskifteretten hadde gått ut over sin kompetanse. De hevdet også at jordskifteretten ikke hadde fulgt reglene om kontradiksjon ved utarbeidelsen av bruksordningen.

Lagmannsretten mente at jordskifteretten hadde gått ut over sin kompetanse der det var gitt regler om bruken av seksjon 4 sitt eksklusive uteareal. Dette gjaldt regler om bruken av båtplasser og bruken av uværshøyder som lå et godt stykke fra land.

Jordskifteretten hadde, på bakgrunn av rettsmøte med partene, utarbeidet et forslag til bruksordning som var sendt på høring. Deretter var det gjennomført nytt rettsmøte med partene. De hadde dermed

fått anledning til å uttale seg både muntlig og skriftlig, slik saksbehandlingsreglene i jordskifteloven sier. De ankende partene fikk ikke medhold i at reglene om kontradiksjon var brutt.

Den fastsatte bruksordningen omfattet et sett med regler i fem punkter med flere underpunkter. Lagmannsretten vurderte de ankende parter innvendinger til de ulike bestemmelsene. Dette gjaldt regler om stier/ferdsel over fellesarealene, oppføring av stupebrett, bruk av en gressbakke/strand med tilhørende regler om vedlikehold av gressplen og busker, regler om flagging, bruk av et platå for oppbevaring av kajaker og annet sjøutstyr, samt regler om bruk av felles bryggeanlegg og uværshøyder.

Lagmannsretten gjorde mindre endringer og presiseringer i bruksordningen og mente at jordskifteløsningen lå innenfor vilkåret i jordskifteloven § 3-18 (vernet mot tap) for samtlige seksjonseiere.

Deler av seksjonssameiets fellesareal på Hoppøya.

